

100 éve egyesült Pest, Buda, Óbuda

Budapest a kontinens egyik legfiatalabb fővárosa. Valójában a legősibb városok egyike. Csaknem két évezreddel ezelőtt — a mai Óbuda helyén — a Római Birodalom Duna menti nagyvárosa Aquincum helyezkedett el, amely 90 ezer lakójával, virágzó kereskedelmével az akkori Európa fontos centruma volt. A mai Pest helyén élénk kereskedőtelep létezett. IV. Béla a tatárok súlyos pusztításai után alapította a fallal körülvett Budaát, amely a következő századokban európai fontosságú kultúrcentrummá fejlődött. A török pusztítások után a három város — Pest, Buda és Óbuda — a romokból újjáépült. A három város egyesítésének gondolata a reformkor társadalmi követelése között fogalmazódott meg és Kossuth Lajos 1849. június 24-én jóváhagyott rendeletével lépett a megvalósulás útjára. A magyar szabadságharc a reakció túleréjével szemben elbukott. Így a nemes terv megvalósítása csak két évtized múlva kerülhetett ismét napirendre.

Budapest nagyvárossá fejlődése az 1867-es kiegyezés után kezdődött. A főváros (1872-ben 194,4 négyzetkilométer területű, kb. 300 000 lakost számlál) kiépítését a nemzeti függetlenségi törekvések — mint politikai célt — nemzeti ügyé emelték és minden módon támogatták. Ennek jele a vasutak Budapest centrális vonalvezetése és a túlzott iparosítás. A múlt század végi agrárválság, az olcsó vidéki munkaerő-felesleg, az iparosodó város munkaerő-kereslete egyre több gyár alapítását eredményezte.

1870-ben az iparban foglalkoztatottak száma 45 000

volt, 1970-ben pedig több mint 603 000 főt tett ki. 1910-ben az akkori országterület lakosságának majdnem 5 százaléka, a nagyipari vállalatok 32 százaléka, a gyáripari munkásság 31 százaléka, a kiadott újságok és könyvek 50 százaléka jutott Budapestre. Az első világháború idején létesült hadiipari üzemek tovább növelték a főváros gazdasági súlyát. A világháború után az országterület csökkenésével emelkedett a fővárosi iparsúly. Budapest gazdasági és ipari jelentősége a két világháború közötti német orientációval fokozódott. 1938-ban itt összpontosult az ország nagyipari dolgozólétszámának 55, az ipar termelési értékének 54, a gépjárműállományának 54 százaléka. A tudományos életben és a felsőoktatásban is nagyfokú koncentráció ment végbe.

A második világháborúban a főváros és környéke hadszínterré vált, és hatalmas károkat szenvedett. Az első hároméves terv időszakában a háborús károk helyreállítása mellett a túlzott ipari koncentrációból eredő arányok felszámolására megtették az első lépéseket.

A főváros területe 1950-ig csak kis mértékben növekedett, a lakossága 1949-ben 1 590 300 főt tett ki. Budapest területe — 1950. január 1-től a szomszédos településeknek a fővároszhoz való csatolásával — 525,5 négyzetkilométerre növekedett, és 22 kerületre tagolódott.

Budapest — hazánk fővárosa — nemcsak az ország politikai, törvényhozási, közigazgatási központja, hanem vezető helyet foglal el a gazdasági és kulturális életben is.

